

YEREL YÖNETİM BİRLİKLERİ ÜSTÜNE

Erbay Arıkboğa*

Bu makalede, birlik kavramına değinilecek ve yerel yönetim birlikleri ele alınacaktır. Yerel yönetim birliği denilince akla ilk önce hizmet birlikleri gelir. Ancak hizmet birlikleri, birliklerin belirli bir türüdür. Hizmet birliklerinin ötesinde, dayanışma, lobi ve prestij birliği olarak gruplandırabileceğimiz farklı bir kategori daha vardır. Makalede yerel yönetim birliklerinin iki farklı türüne, bu birliklerin temel işlevlerine ve bu birliklerin üyesi olan yerel yönetimlerin sorumluluklarına değinilecektir.

Birim, Birsin, Birliğiz

Birlerin bir araya gelmesiyle oluşan yeni bire, birlik denir. Birlik oluştuğunda,

birliği oluşturan birler yok olmaz ya da ortadan kalkmaz. Ancak yeni bir boyut ve anlam kazanırlar ya da yeni bir özelliğe daha sahip olurlar.

Birlik kelimesi bir olma, bir arada olma, bağlılık gibi anlamlara sahiptir. Dilimizde bu kelimeyle kurulmuş pek çok ifade grubu da bulunmaktadır. Bunlardan bazıları iş birliği, güç birliği, el birliği, gönül birliği, fikir birliğidir. Bunlar bir birlikteliğin farklı boyutlarını ön plana çıkaran ifadelerdir. Yine kültürümüzde “birlikten kuvvet doğar”, “bir elin nesi var...” gibi pek çok özlü söz bulunmaktadır.

Birlik, öncelikle “bir olmaya, birlik olmaya” referansta bulunur. Dolayısıyla birlik, bir anlaşmayı, bir ortaklığı, bir dayanışmayı, bir organizasyonu anlattı-

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi.

ğı gibi; bir proje etrafında bir araya gelmeyi, bir fikir, ilke ya da değer etrafında oluşturulan birlikteliği vs. de anlatır. Bu bağlamda birliği oluşturan taraflar, ortak amaçlar, hedefler ve çıkarlar temelinde maddi ve manevi imkânlarını bir araya getirmektedir.

Birlik kelimesi, belli bir topluluğun, grubun çıkarlarını korumak, bu topluluğun menfaatlerini zedeleyecek içsel ya da dışsal nitelikteki faktörlere karşı birlikte mücadele etmek amacıyla kurulmuş “organizasyonları” ifade etmek için de kullanılır. Bu bağlamda birlik kelimesi, önünde, o topluluğa ait isimlerle birlikte kullanılır. Bu birliklerin pek çok örneği vardır; tabipler birliği, öğretmenler birliği, iç denetçiler birliği gibi. Bu birlikler, meslek dayanışmasının ve meslek çıkarlarının savunulmasının yanı sıra, o mesleğe ilişkin çeşitli ilkelerin, standartların oluşturulması, bu konuda araştırmaların yapılması ve bu konudaki gelişmelerin takip edilmesi gibi hususlarda da aktif rol oynayabilirler. Bu tür ilke ve standartlar, meslek mensupları için rehberlik yapar, onların kapasitelerinin geliştirilmesine katkı sağlar; diğer kişiler için ise bu tür gruplarda yer alan kişilerden nelerin beklenmesi gerektiği konusunda onlara yol gösterir. Bütün bu işlevleri nedeniyle birlikler, sadece “dışsal” değil, olası “içsel” tehditlere karşı da mesleğin ve üyelerinin saygınlığının korunmasını sağlarlar.

Belirtmek gerekir ki, bu tür birlikler, sadece günümüz toplumlarına özgü yapılanmalar da değildir. Örneğin kültürümüzde önemli bir yer teşkil eden ahilik

teşkilatı, bu tür birlikteliklerin eski ve güzel örneklerinden biridir.

Yerel Yönetim Birliklerinin İki Farklı Türü

Yerel yönetim birliklerinin iki türü vardır. Birincisi hizmet birlikleri, ikincisi dayanışma, lobi ve prestij birlikleridir.

Yerel yönetim birliği, iki ya da daha fazla yerel yönetimin bir araya gelmesiyle kurulur. Birliği kuran yerel yönetimler, belli konularda işbirliği yapmak ya da bazı kamu hizmetlerini birlikte yürütmek gibi amaçlarla “yeni bir örgütlenme”ye giderler. Bu örgütlenme, yasa gereği, kamu tüzel kişiliğine ve belirli bir teşkilat modeline sahiptir.

Ancak bu süreçteki temel belirleyicilerden biri, birliği kuran yerel yönetimlerin iradesidir. Birliğin kurucu iradesi ya da birliğin kurucu üyeleri, o birliğin ismini, amacını, temel işlevlerini, görev ve yetki alanının çerçevesini vs. belirler. Diğer bir ifadeyle, birliğin isminden yapacağı işlere kadar pek çok şey, kuruluş sürecinde belirlenir. Elbette her organizasyon gibi, bu birlikler de sonraki süreçte değişime uğrayabilir. Bu bağlamda yeni üyeler, yeni işlevler ve yeni işbirlikleri söz konusu olabilir. Ancak tekrar vurgulamak gerekirse bir birlik, büyük ölçüde, kendi yol haritasını “kendisi” çizer.

Yerel yönetim birlikleri, işbirliği yapan üye yerel yönetimler arasındaki bir çeşit “ortaklık”tır. Bu ortaklık kimi zaman, çeşitli sorunların çözümüne yönelik bir

iş birliğini ve bir güç birliğini öne çıkaran bir boyuta sahiptir. Kimi zaman ise, daha geniş bağlamda bir dayanışmayı ve belli ilkeler etrafında bir araya gelmeyi ifade eder. Buradan hareketle yerel yönetim birlikleri iki temel gruba ayrılabilir. Birincisi belirli bir kamu hizmetinin işbirliği içinde sunulmasına dayalı birliklerdir. Bunlara “hizmet birlikleri” denilebilir. İkincisi ise, üyeler arasında dayanışmaya, ortak çıkarlarını savunmaya, ilke ve politika birlikteliğine dayalıdır. Bunlara da “dayanışma, lobi ve prestij birlikleri” adı verilebilir. Aşağıda bu iki farklı birliğe ilişkin açıklama ve değerlendirmelere yer verilecektir.

Hizmet Birlikleri: Önem, İşlev ve Sorumlulukları

Gelin canlar bir olalım / İşi kolay kılalım.
Yunus Emre

Hizmet birlikleri bir ihtiyaca, bir hizmete ve buna yönelik çözüme dayalı birliklerdir. Bu birlikler, belirli mal ve hizmetleri sunarlar. Bu birlikler, bir yerel yönetimin (örneğin bir belediyenin) tek başına altından kalkamayacağı hizmetler söz konusu olduğunda gündeme gelen oldukça pratik ve işlevsel çözüm mekanizmalarıdır. Bir belediyenin mali, teknik ve beşeri kaynakları, o bölgede ihtiyaç duyulan belirli kamu hizmetlerini karşılamada yetersiz kalabilir. Ancak bu yetersizlik, birkaç belediyenin bu soruna yönelik işbirliği yapması halinde aşılabılır. Özellikle az nüfuslu ve dolayısıyla kaynakları kısıtlı olan küçük belediye-

ler söz konusu olduğunda, bu tür yetersizliklerle sıklıkla karşılaşılır.

Bu durumda birbirine yakın konumda olan belediyeler, bir ya da birkaç konuda işbirliğine gidebilir ve bazı kamu hizmetlerini bu yolla sunma yolunu seçebilir. Örneğin her belediyenin ayrı bir itfaiye teşkilatı kurmak yerine, birbirine yakın konumda olan küçük belediyelerin ortak bir itfaiye teşkilatı kurması ve bu hizmetin, kurulacak bir birlik eliyle tüm üye belediyelerde sunulması mümkündür. Böylesi bir yolun tercih edilmesi, söz konusu hizmetin etkinliğini artıracığı gibi, üye belediyelere kaynak tasarrufu da sağlayacaktır. Benzer şekilde bu birlikler su ve kanalizasyon, katı atık yönetimi, toplu taşıma, bazı altyapı hizmetleri vb. pek çok alanda kurulabilir.

Bu birliklerdeki temel belirleyici husus, birliğin faaliyet alanını oluşturacak hizmet ya da hizmetler konusunda, üye belediyelerin ortak bir duyarlılığa sahip olmasıdır. Çünkü bu birliklerdeki ortaklık temeli, “hizmete” dayalıdır. Dolayısıyla üye belediyeler arasında ortaklaşa kabul edilen bir sorunun varlığı ve bu soruna yönelik yine paylaşılan bir çözüm yolunun olması gerekmektedir. Böylesi hizmet üzerinden kurulan bir ortaklık olmadığı sürece, bu tür birliklerin kurulması veya kurulsaydı bile etkin ve sürekli bir şekilde çalışması pek mümkün olmayacaktır.

Hizmet birlikleri, görece daha az üyeli, ilgili hizmet için işbirliği yapan yerel yönetimlerden oluşur. Bu birlik-

ler bazen bir zorunluluk olarak ortaya çıkar. Daha açık bir ifadeyle, sorun ortadadır. Yasalar o sorunla mücadele görevini veya o hizmeti yapma görevini belediyelere bırakmıştır. Ancak bir belediyenin tek başına bu sorunla baş etme kapasitesi olmayabilir. Bu durumda ya o sorun çözümsüz kalacak ve o hizmet o bölgede yapılamayacak ya da o bölgedeki birkaç belediye güç birliği yapacak ve hizmeti karşılamının, sorunu çözmenin daha iyi yollarını arayacaktır. Bazı durumlarda ise böyle bir zorunluluk olmayabilir. Ama sunulan bazı hizmetleri daha nitelikli bir şekilde sunabilmek, hizmetin sağladığı toplam faydayı artırabilmek ve maliyetleri düşürebilmek için bu tür birliklerin kurulması gerekebilir. Çünkü birçok belediyeyi ortak olarak ilgilendiren bir hizmetin, böylesi bir birlik eliyle tek elden yürütülmesi, hizmetin kalitesini artırabilir ve birim maliyetleri aşağı çekebilir.

Bu gibi nedenlerle, aynı sorunlarla karşı karşıya kalan belediyeler, çözüm konusunda anlaştıkları takdirde, bu hizmete ilişkin bir birlik kurar, maddi ve manevi imkânlarından bir kısmını bu amaçla bir araya getirip bu birliğe “tahsis” eder ve sorunları bu yeni oluşum eliyle çözmeye çalışır. Açıktır ki bu durumda üye belediyeler, kendi ihtiraslarını bir tarafa bırakıp kendilerine ait yetki ve kaynaklardan bir kısmını kendi iradeleriyle bu yeni oluşuma “devretmişlerdir”. Böyle davranmakla üye belediyeler, kendi kişisel/kurumsal çıkarlarını değil, hizmet

ettikleri “topluluğun” çıkarlarını öncelikli olarak düşünürler. Zira bu durumda, bu işten asıl kazançlı çıkacak olanlar, yerel topluluklar olacaktır. Çünkü onlar ya daha önceden alamadıkları bir hizmeti almaya başlayacaklar ya da aldıkları bir hizmeti daha kaliteli biçimde alabileceklerdir.

Ülkemizde bu birliklerin pek çok örneği bulunmaktadır. Bu birliklerden bazıları belediyeler ve diğer yerel yönetimler arasında gönüllü biçimde ve hizmet alanı tanımlanmış biçimde kurulmuştur. Bu birliklerin pek çok örneği vardır. Örneğin köylere hizmet götürme birlikleri (KHGB), içme suyu birlikleri, çevre alt-yapı hizmet birlikleri, turizm birlikleri bunlar arasındadır. Bu birliklerin hepsi, belirli kamu hizmetlerinin karşılanması amacıyla kurulmuş birliklerdir.

Hizmet birliklerinde “üye yerel yönetimlerin rolü ve sorumluluğu”, söz konusu hizmetin gerekleriyle bağlantılıdır. Bu tür birliklerde üye belediyelerin üç temel sorumluluğu bulunmaktadır: Üye belediyeler, söz konusu hizmetin yapılabilmesine imkan verecek ölçüde birliğe bir “kaynağı aktarmak”, birliğin “işleyişini kolaylaştırmak” ve birliğin “sürekliliğini sağlamak” zorundadır.

Bu tür birliklerdeki en önemli aşama, birliğin kurulmasıdır. Belirli bir ya da birkaç hizmetin yürütülmesini sağlamak üzere kurulan bir birlikte, bu işler için ne ölçüde bir kaynağa ihtiyaç olduğu ve bu kaynağın üye belediyeler tarafından ne şekilde ve hangi oranda karşılanaca-

ğı, daha birliğin kuruluş sürecinde belirlenmesi gereken hususlardır. Çoğu durumda üye belediyelerin sorumluluğu, sadece birliği kurup harekete geçirmeye kadar destekte bulunmakla sınırlı değildir. Sonraki süreçte birliğin faaliyetlerini aksatmadan yürütebilmesi için de üye belediyelerin düzenli katkılarına ve kolaylaştırıcı rollerine ihtiyaç vardır. Bununla birlikte, faaliyetlerinden gelir elde eden bir birlik söz konusu olduğunda, işletme sürecinde üye belediyelerin katkısına daha az gerek duyulabilir. Örneğin bir içme suyu ya da toplu taşıma birliğini ele alalım. Bu tür birlikler, giderlerinin büyük bir kısmını birlik faaliyet gelirleriyle karşılama imkânına sahip olabilir. Buna karşılık büyük yatırımları ve yenilemeleri gerektiren türdeki birliklerde, sürekliliğin sağlanması için üye belediyelere daha fazla sorumluluk düşebilir. Bu tür durumlarda birliğe üyelik ve birlikten ayrılma, üyelerin ve birliğin iradesini aşan belirli kurallara da bağlanabilir. Daha açık bir ifadeyle, bu tür örneklerde, merkezi yönetim tarafından yerel yönetimleri kısıtlayıcı ve zorlayıcı yaptırımlar da uygulanabilir.

Ülkemizde 789 yerel yönetim birliği bulunmaktadır. Bu birliklerin pek çoğu, hizmet birliğidir. Yerel yönetim birliklerinin sayısını gösteren Tablo 1., Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulmuştur. Tabloda, yerel yönetim birlikleri kendi içinde sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Tablo 1., birliklerinin faaliyet alanlarının nasıl

farklılaştığını göstermektedir. Ancak bazı gruplar birliğin faaliyet alanını gösterirken bazıları göstermemektedir. Bu tablodaki birlikler sınıflandırılırken, bu makalede yapıldığı gibi, “hizmet” ve “dayanışma/prestij” birlikleri şeklinde bir ayrıma tabi tutulmamıştır. Tablodaki birliklerden çok büyük kısmı hizmet birliği, bir kısmı ise dayanışma, lobi ve prestij birliğidir.

Tablo 1. Türkiye’de yerel yönetim birliklerinin sayısı

S. No	Birlik Türleri	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	KHGB (Köylere Hizmet Götürme B.)	876	877	895	907	908	909	910	910	449	450	450
2	İçme Suyu Birliği	98	113	127	143	153	162	173	177	93	96	96
3	Belediye Hizmet Birliği	49	56	58	58	60	64	65	66	56	54	55
4	Turizm Birliği	16	27	46	61	64	66	69	69	53	52	53
5	Çevre Altyapı Hizmet Birliği	64	85	102	107	118	127	131	131	98	98	98
6	Özel İdare - Belediye Hizmet Birliği	11	12	12	13	13	13	13	13	11	10	10
7	Ulusal Düzeydeki Birlikler	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2
8	Kalkınma Birliği	10	11	12	13	13	13	13	13	11	9	9
9	Sulama Birliği	348	365	370	386	408	0	0	0	0	0	0
10	Diğer	14	14	14	14	15	17	17	17	15	16	16
11	Fesih	66	72	80	87	90	95	97	97	725	728	730
TOPLAM		1.487	1.561	1.637	1.704	1.754	1.373	1.393	1.398	788	787	789

Kaynak: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

Yine tabloya bakıldığında, 2006 ile 2016 yılları arasında birlik sayısının yarı yarıya azaldığı görülmektedir. Bunun iki temel sebebi vardır. Birincisi, 2011 yılında yapılan yasal değişiklikle sulama birlikleri, yerel yönetim birliği statüsü dışına çıkarılmıştır. İkincisi ise, 2012 yılındaki yeni büyükşehir düzenlemesi sonrasında, 30 büyükşehirde, KHGB ve içme suyu birlikleri kaldırılmıştır. Sonuçta 2016 yılı itibarıyla Türkiye'deki yerel yönetim birliği sayısı 789 olmuştur. Bunların pek çoğu hizmet birliği, çok azı ise dayanışma, lobi ve prestij birliğidir.

Dayanışma, Lobi ve Prestij Birlikleri: Önem, İşlev ve Sorumlulukları

Hangi birliğin üyesi olduğuma bak, kim olduğumu anlarsın.

Dayanışma, lobi ve prestij birlikleri olarak adlandırılacak türdeki birlikler, somut kamu hizmetlerini sunmaya dayalı işbirlikleri değildir. Bu birlikler daha ziyade, üye yerel yönetimler arasında dayanışmanın sağlanması, ortak çıkarların savunulması, bilgi ve tecrübelerin paylaşılması, kapasite geliştirici çalışmaların yürütülmesi gibi işlevler görürler. Bu birlikler görece daha geniş bir üye sayısına sahiptir ve yerel yönetimler arasında çeşitli ağların oluşmasını sağlarlar. Bu ağlar yerel, bölgesel, ulusal ve hatta uluslararası düzeyde olabilir. Yine bu birlikler, “daha ileri boyutta”, belirli temalar, değerler, temel yönetim ilkeleri ve hizmet standartları gibi konulara ilişkin aktif çalışmaların yürütülmesi, buna yönelik kararların alınması, bu kararların izlenmesi ve üye

yerel yönetimlerin bu açıdan denetlenmesi gibi işlevlere de sahip olabilirler. Dolayısıyla bu tür birliklerde yer almak, bir yerel yönetim için önemli bir konum, bir değer, bir kimlik, bir ayrıcalık ve bir prestij unsuru olabilir. Bu tür birlikler “bölgesel temelde” kurulabileceği gibi, belirli “temalar etrafında” da kurulabilir.

Dayanışma, lobi ve prestij birlikleri, bazen önemli uluslararası ağlar oluştururlar. Bunlara birkaç örnek vermek iyi olur. Yerel yönetimlerin “birleşmiş milletleri” olarak da anılan UCLG (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı), tüm dünyadan yerel yönetimlerin üye olabildiği bir ağıdır. NALAS (Güney-Doğu Avrupa Yerel Yönetim Birlikleri Ağı), Avrupa merkezli bir ağıdır. Yine EUROCITIES, büyük nüfuslu Avrupa şehirlerinin dahil olabildiği bir yerel yönetim ağıdır. Türkiye merkezli uluslararası bir yerel yönetim birliği de vardır. TDBB (Türk Dünyası Belediyeler Birliği) 2003 yılında kurulmuştur. Birlik Orta Asya, Balkanlar ve Kafkasya'daki Türk cumhuriyetlerinde bulunan yerel yönetimler arasında işbirliği kurmayı ve geliştirmeyi amaçlamaktadır.



Dayanışma, lobi ve prestij birlikleri, iki temel boyuta sahiptir. Birisi “dayanışma/

lobi” başlığı altında toplanabilecek türden işlevlerdir. Diğeri ise daha ileri boyutta, ilke ve politika birlikteliklerini ifade eden ve üyelerine bir “prestij” kazandırabilecek nitelikteki işlevlerdir. Türkiye’de dayanışma, lobi ve prestij birliklerinin ikinci boyutunun (prestijin) henüz pek fazla öne çıkmadığını (ya da bulunmadığını) belirtmek gerekir. Bununla birlikte yakın ve orta gelecekte, bu tür gelişmelerle karşılaşılması mümkündür.

Bu birliklerin prestij boyutunu daha iyi anlatabilmek için, basit bir örnek vermek yerinde olacaktır. Örneğin “kaliteli yerel yönetimler birliği” gibi bir birlik kurulduğunu düşünelim. Bu birlik, uluslararası düzeyde geçerliliğe sahip olabilecek bir kalite yönetim sistemini benimseyip, üye belediyelerde bu sistemin belirli bir ölçüde uygulanması esasına dayanabilir. Birlik, üye belediyeleri bu açıdan denetleyip yeterli olanlara bu tür sertifikalar verebilir; yine üye belediyelerin aksaklıklarını, yetersizliklerini ve iyileştirme önerilerini kendilerine söyleyebilir. Bu durumda bir belediye için bu tür bir birlikte yer almak, yönetim sisteminde ve hizmet sunumunda belli düzeyde bir kaliteye “sahip olduğu” anlamına gelecektir. Aksi halde birlik tarafından uyarılması ve çeşitli yaptırımlarla karşılaşması olasıdır. Bu örneğe benzer şekilde dayanışma, lobi ve prestij birlikleri, dayanışmanın ötesinde belirli temalara, yönetim ilkelerine vs. vurgu yaparak, hem kendilerini farklılaştırma, hem üyelerini bu ilkeler konusunda bilinçlendirip uymalarını sağlama, hem de üyelerinin bu niteliklerle tanınmalarını sağlama gibi işlevler görebilirler.

Prestij türü birliklerin ilginç bir örneği vardır; Cittaslow (Sakin Şehirler Birliği). Bu birlik İtalya merkezli ancak uluslararası nitelikte bir birliktir. Bu birlik, modern dönemdeki hızlı yaşam tarzına bir tepki olarak ortaya çıkan ve sakin/yavaş şehri öne çıkaran bir felsefeye sahiptir. Bu birliğin üyesi olabilmek için 50 bini aşmayan bir nüfusa sahip olmanın yanı sıra, sakin şehir felsefesini içeren bir dizi başka ölçütü de karşılıyor olmak gerekmektedir. Bu ölçütler çevre politikalarından altyapı, tarım, turizm ve misafirperverliğe kadar uzanan bir dizi belirlenmiş kriteri içermektedir. Bu kriterleri karşılayan belediyeler birlik üyesi olabilmekte ve “sakin şehir” unvanını almaktadır. Türkiye’de de 14 belediye sakin şehir unvanını almıştır.

Ülkemizde dayanışma, lobi ve prestij birliklerinin farklı örnekleri bulunmaktadır. Örneğin belediyeler ve il özel idareleri için ayrı ayrı olmak üzere yasayla “ulusal düzeyde” kurulmuş iki birlik vardır (Türkiye Belediyeler Birliği ve Vilayetler Hizmet Birliği). Belediye ve il özel idareleri bu birliklerin doğal üyesidir. Bütün belediye ve il özel idareleri, ulusal nitelikli bu birliklerin doğal üyesidir. Bu birliklerin prestij yerine dayanışma ve lobi yönü baskındır. Zaten ulusal birliğe bütün belediyeler üye olduğu için, bu üyelikte bir belediyeyi diğeri ile kıyaslayacak bir prestij boyutu yoktur. Prestij boyutu bir tarafa bırakıldığında, bu ulusal birlikler, yukarıda belirtilen türde işlevleri ulusal düzeyde yürütebilir ve yine üyelerini uluslararası alanda da temsil edebilir.

Ulusal nitelikli birlikler dışında, dayanışma, lobi ve prestij türü birlikler “ulus altı düzeyde” de kurulabilir. İlgili mevzuat,

buna izin vermektedir. Dolayısıyla yerel yönetimler, bölgesel ölçekte ya da belirli temalar etrafında bu tür birlikleri kurabilirler. Örneğin Marmara Belediyeler Birliği bu tür birliklerin bölgesel temelli bir örneği iken, Tarihi Kentler Birliği bunun tematik bir örneğidir.

Görüldüğü gibi bu tür birliklerdeki temel nokta, hizmet birliklerinde olduğu gibi bazı hizmetleri işbirliği ile yapmak değildir. Diğer bir ifadeyle buradaki amaç, yerel toplulukların “rutin/geleneksel” ihtiyaçlarını karşılamak değildir. Bu birliklerin “daha farklı gündemleri ve öncelikleri” vardır. Bu bağlamda bölgesel ölçekte ya da belirli öncelikler temelinde dayanışma, bilgi ve tecrübe paylaşımı, yaklaşım birlikteliği, değer ve ilke birlikteliği, birbirini teşvik ve kontrol, ortak çıkarların birlikte savunulması gibi bir dizi amaçtan söz edilebilir. Bu birlikler, hizmet temelinde değil, ağlar temelinde işler. Üyeler birbirlerinin tecrübelerinden beslenir, birbirlerini teşvik ederler. Birlik, bunun için gerekli ortamları sağlayabilir.

Yine bu tür birlikler ortak sorunlarıyla ilgili çözüm önerilerini birlikte geliştirip bu konuda birlikte lobi yapabilirler. Örneğin Türkiye’de pek çok belediye, memur istihdamında merkezi yerleştirme sisteminden şikayet etmektedir. Bu yolla istihdam edilen personelin, belediyenin beklentilerine tam olarak cevap veremediği ve personel ihtiyacını yeterince çözemediği dile getirilmektedir. Birlik üyeleri, bu konuda kayırmacılığa kapı aralamayan ama belediyelere de seçme hakkı tanıyan bir sistem üzerinde çalışabilir ve bu sistemin benimsenmesi için merkezi yönetim nezdinde girişimlerde

bulunabilir. Bunun gibi pek çok konu, bu birliklerin işlevleri arasında kendisine yer bulabilir. Açıktır ki, dayanışma fikrinin bu tür somut konularla desteklenmesi, bu birliklere yeni dinamizmler de kazandıracaktır.

Yine bu tür birlikler, yerel yönetimlerle ilgili önemli konuları gündemlerine alabilir ve bu konularda bazı ilke kararları alabilir. Örneğin birlik üyeleri, yönetimde şeffaflık gibi, bazı katılımcı mekanizmaların benimsenip teşvik edilmesi gibi, sözleşmeli personel istihdamında belirli standartlara uyulması gibi ya da hizmet alım ihaleleri yoluyla istihdamda belli ilkelerin benimsenmesi gibi pek çok alanda ortak bir anlayışı benimseyebilirler. Örneğin yine bu birlikler, dünyada ve ülkemizde giderek önem kazanan belirli etik ilkelere uygun bir yönetim anlayışının oluşması konusunda öncülük yapabilirler. Bu bağlamda belirli etik ilkeler belirlenebilir ve birlik bünyesinde, üyelerin bu etik ilkelere uygun davranıp davranmadığını inceleyecek bir birim oluşturulabilir. Yapılacak inceleme ve değerlendirmelerde başarılı bulunan üyelere “etik yönetim sertifikası” verilebilir.

Yerel yönetimler, birlikleri kanalıyla bu tür çalışmaları yapabilmeleri halinde, kendi kendilerini düzenleyebilen, kendileri için bağlayıcı kararlar alabilen, kendi kendilerini denetleyebilen birimler haline dönüşmeye başlayabilir. Bunu başardıkları ölçüde, bir dış gücün kendilerini sıkı biçimde kontrol etmesi ihtiyacı da azalacaktır. Bu sayede merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki baskıcı tutumlarının gevşemesi ve yine yerel yönetimlerden ve bunların

kurdukları birliklerden gelen taleplerin merkezi yönetim nezdinde daha fazla karşılık bulması da mümkündür.

Buraya kadar anlatılanlar, yerel yönetim düşüncesinin ve uygulamasının gelişmesi konusunda, dayanışma, lobi, prestij türü birliklerin ne kadar önemli bir rol oynayabileceğini göstermeye yeterlidir. Tabii ki bunun olabilmesi için, böyle bir birliğin kurulması yeterli olmaz, işletilmesi gerekir. Dolayısıyla dayanışma, lobi ve prestij birliği üyelerinin “rolleri ve sorumlulukları” konusu özel bir öneme sahiptir.

Bu birliklerin rollerinin ve işlevlerinin birlik üyelerine yüklediği sorumluluk, birinci türdeki birliklere kıyasla çok daha farklıdır. Hizmet birliklerinde temel iş birlik kanalıyla yapılmaktadır ve üyelerin rolü daha ziyade kaynak temini ve kolaylaştırma ile sınırlıdır denilebilir. Hizmet birliklerindeki üyeler, bu iki temel sorumluluğu yerine getirdikleri takdirde ve birliğe de söz konusu hizmeti yapabilecek nitelikte personelin atanması halinde işler aksamadan yürüyebilir. Buna karşılık dayanışma, lobi ve prestij birliklerinde üyelerin “ilave” sorumlulukları söz konusudur. Bu birliklerde de birlik faaliyetlerinin yürütülebilmesi için gerekli kaynağın sağlanması yine üyeler eliyle olacaktır. Hatta bu tür birlikler, birincide olduğu gibi temelde mal ve hizmet üretimine dayalı birlikler olmadığı için, faaliyetleri nedeniyle belirli bir gelirden yararlanma imkanları olmayabilir. Bu durumda üye aidatlarına dayalı gelirler, daha hayati bir öneme sahip olabilir.

Ancak bu tür birliklerde üyelerin tek sorumluluğu aidatların düzenli ödenmesinden ibaret değildir. Zira bu tür birliklerin başarmaya çalıştığı şey, somut üretimden farklı bir şeydir. Bu ise her bir üyenin, işi “delege etmesiyle” değil aksine “ortak akıl” sayesinde başarılabilir. Üyeler arasındaki etkileşimin, kaynaşmanın ve dayanışmanın artması, ortak politikaların birlikte kararlaştırılması ve bunlara uygunluğun izlenmesi, yine sorunlara birlikte çözüm aranması ve bu konuda ortak girişimlerde bulunulması, sadece birlik başkanına ve birlik personeline havale edilebilecek hususlar değildir.

Hizmet birliklerindeki temel aşama birliğin kuruluşu iken; dayanışma, lobi ve prestij birliklerindeki temel aşama birliğe üyelik ve birliğin işleyiş sürecidir. Ayrıca “kolaylaştırıcılık rolü”, bu kez üye yerel yönetimlere değil, birliğe aittir. Buna karşılık üyelere düşen rol, bizzat taşın altına ellerini sokmalarıdır. Birlik, üyelere rağmen bu işi yapamaz, başarıya ulaşamaz, sadece üyeler arasındaki tartışmalarda “kolaylaştırıcı” bir rol üstlenebilir. Özellikle üyelerin, birlikçe kararlaştırılacak belli ilkelere, standartlara, politikalara uygun davranması gibi daha “ileri” işlevler söz konusu olduğunda, üyelerin gerçek iradesi olmadan bunun başarılamayacağı açıktır. Birlik, bu tür politikaların bekçisi değil ancak yürütücüsü ve izleyicisi olabilir. Asıl karar vericiler her zaman için birliği oluşturan üyeler olmak durumundadır. Başka bir ifadeyle eğer bir prestij oluşacaksa, bunu oluşturacak, yaşatacak ve bununla gurur duyacak olanlar birlik üyelerinin kendisidir.

Özetle dayanışma, lobi ve prestij türü birlikler, birincilerin aksine son derece “dinamik” (ya da böyle olması gereken) birliklerdir. Bu dinamizmi oluşturacak, devam ettirecek, dinamizmin yönüne ve hızına karar verecek olanlar ise birlik üyeleridir.